

DİLÇİLİK

ƏSMƏTXANIM MƏMMƏDOVA
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
BDU
Zahid Xəlilov23
E-mail: kamillik@mail.ru

MORFEM SƏRHƏDLƏRİNDƏKİ ÇEVRİLMƏLƏRDƏ FARS DİLİNİN FONETİK MƏHDUDİYYƏT QANUNU FAKTORU

Xülasə

Bu məqalədə Fars dilinin fonetik məhdudiyət qanunu araşdırılmışdır. Fars dilində iki saitin bir söz daxilində, hətta morfem birləşmələrində, dəyişmələrində də yanaşı gələ bilməməsi məlumdur. Bu dilin fonetik məhdudiyət qanunundan irəli gəlir. Bu zaman dil mövcud məhdudiyətdən qaçmaq üçün morfem sərhədlərindəki iki sait arasına müxtəlif samitlər, fasilə əlavə edir:

I V + V iki sait fonm arasına əlavə olunan samit C = γ / g / : [teşne+an→teşneğan];
[daye+ək→dayegək]

II iki sait arasına əlavə olunan samit C = ى / y / : [həva+e bəhar→həva-ye bəhar];
[daru+e mofid→daruye mofid]

III iki sait arasına əlavə olunan samit C = و /v/ -[əbru+an→əbrovan];
[donya+i→donyəvi]

IV iki sait arasına əlavə olunan samit ە, C = ە / ~ / burada birləşmə arasında fasilə verilir ki, bu da təxminən bir samiti əvəz edir : [daneşcu+i→daneşcu~i]; [dana+i→dana~i]

Yuxarıda bəhs etdiyimiz qanuna uyğunluq dilin morfoloji, sintaktik çevrilmələrində hakim bir faktor, sistem kimi daim özünü göstərir.

Açar sözlər : samit, sait, heca, fonetik məhdudiyət qanunu, morfem, leksem

Giriş: Danışıqda o səs fonem hesab edilir ki, həmin səs söz tərkibində fiziki cəhətdən öz müstəqilliyini qoruyub saxlamış olsun, sözün daxilində həmin səs dəyişməsin. Lakin artikulyator akustik baxımdan fonem variativliyə meyilli olan dil vahididir. Belə hallarda onun söz tərkibindəki mövqeyi, fonetik şəraiti əsas götürülür. “Dilin fonemləri paradigmatik qarşılaşmada olduğu kimi sintaqmatik qarşılaşmada da çıxış edirlər. Bunu müəyyənləşdirmək üçün bir dilin fonemlərinin danışıq aktının bu və ya digər yerində işlənilməməsini, yəni düzüm xüsusiyyətlərini araşdırmalıyıq.” (1, s. 250)

Araşdırmalardan aydın olur ki: 1. Fars dilində saitın samiti, samitin saiti izləməsi qanunu hökm sürür. 2. Fars dili sözlərində iki sait fonem bilavasitə yanaşı işlənmə bilmir. 3. Farsların özlərinə məxsus sözlərində söz başında iki samit yanaşı işlənmə bilmir.

İki sait yanaşı işlənmə bilmədiyini üçün, bunlar arasına bir samit səs əlavə edilir. Əlavə edilən samit səs müxtəlif ola bilər:

I. V+ V birləşməsində əlavə edilən samit fonem, başqa sözlə C= گ /g/ -dir. (Qeyd: burada – V-saitlərin; C-samitlərin göstəricisidir.)

a) گ /g/ samiti “ha-ye qeyre - məlfüzla”- la, “s” ilə bitən sözlərə /an/ cəm şəkilçisi əlavə edildikdə /e/ və /a/ sait fonemləri arasına artırılır: [teşne+an→teşneğan] – təşnələr; [azorde+an→azordeğan] - incimişlər; [nevisənde+an→nevisəndeqan] – yazıçılar və s.

نویسندگان داستانهای فانتازی مورد علاقه ی من هستند ، چون من فقط اینطور آثار را دوست دارم .

[nevisəndeqan-e dastanha-ye fantazi moured-e əlağeyəm həstənd, çon mən fəğət in tour asar-ra dust darəm.]

/Fantastik hekayələr yazan yazıçılar məni çox maraqlandırır, çünki, mən yalnız belə əsərləri sevirəm./

b) /e/- ə ilə bitən sözlərə kiçiltmə və nəvaziş bildirən ک /ək/ şəkilçisi artırıldıqda iki sait arasına گ /g/ əlavə olunur: [daye+ək→dayegək] - dayəciyəz; [came+ək→camegək] kiçik libas, yaraşılıq paltar və s.

سزاشان ببخشید بسیار چیز و دایگی با وی فراستاد نیز (فردوسی)

[sezaşan bebəxşid besyar çiz və dayegəki ba vey ferastad niz.]

/Ona layiq olan çox şeylər bağısladı, eləcə də əziz, nazənin bir dayə də göndərdi./

c) /e/ səsi ilə bitən sözlərə “yay-e məsdəri” və “yay-e nisbət” artırıldıqda əlavə olunur: [avare+i→avaragi]- avaraçılıq; [biçare+i→biçaregi] - çarəsizlik; [ahəste+i→ahəsteği] - astagəllik və s.

دانشکده را ول کرده بود ، با هیچ کاری هم مشغول نمیشد، یکوقت احساس کرد که بنیاد آورگی را گذاشته است و راه رهایی [daneşkəde-ra vel kərde bud, ba hiç kari həm məşğul nemişod, yekvəğt ehsas kərd ke bonyad-e avaregi-ra qozašte əst və rah-e rəha-yi əz an xeyli moşkel və səxt əst.]

/Universiteti tərک etmişdi, heç bir işlə də məşğul olmurdu, bir vaxt möhkəmcə avaraçılığın əsasını qoyduğunu və ondan xilas olmağın isə çox çətin və müşkül olduğunu hiss etdi./

II. İki V arasına əlavə edilən C= /y/(iki sait fonem arasına əlavə edilən samit /y/ی -dir)

a) izafət birləşməsinin birinci tərəfi /a/, /u/ fonemləri ilə bitərsə, təyin olunan sözün sondakı sait səsilə izafət əlaməti, /e/ arasına birləşdirici ی “y” əlavə olunur. Qrafikada sözün bitdiyi saiddən asılı olaraq aşağıdakı variantlar mümkündür: (2. s.53)

- leksem /a/ ilə bitərsə, bu saidlərdən sonra qrafikada “ی” əlavə edilərək /ye/ tələffüz olunur: [həva+e bəhar→həva-ye bəhar]; - bahar havası; [seda+e → sedaye bolbol]- bülbülün səsi;

هوای بهار همه جا را فرا گرفته بود. من و بابام کنار باغچه نشستیم و توی دستم شیشه ی کوچکی پر از تخم گلهای نیلوفری بود که پاییز جمع کرده بودم. (نورا حق پرست، یک باغچه پر از نیلوفر، 4،211)

[həva-ye bəhar həme ca-ra fəra gerefte bud. Mən o babam کنار-e bağçe neşeste budim o tu-ye dəstəm şişe-ye kuçeki por əz toxm-e qolha-ye nilufər bud ke payiz cəm` kərde budəm.]

/Bahar havası hər tərəfi bürümüşdü. Atamla mən bağçanın kənarında oturmuşduq. Əlimdə payızda yığdığım nilufər gülünün toxumları ilə dolu kiçik şüşə var idi./

- leksem /u/ saiti ilə bitərsə izafət əlaməti ilə sözün son səsi arasına yenə də /y/

bitişdirici samiti əlavə edilir: [daneşcu+e sai →daneşcuye sai] - çalışqan tələbə; [daru+e mofid →daruye mofid] – faydalı dərman; [həyahu + e mərdom→həyahuye mərdom] – adamların hay-küyü və s.

میبینم که او امروز با تو کم لطفی کرد ولی رنجی به دل راه نده، چون من خیال می کنم که شور مسابقه وهیاهوی مردم مانع شده است که حریف تو این وظیفه را انجام دهد. (میرکیانی، پهلوان پیر، 5،177)

[midanəm ke u emruz kəm lotfi kərd,vəli rənci be del rah nədeh, çon mən xeyal mikonəm ke şur-e mosabeğe və həyahu-ye mərdom mane` şode əst ke hərif-e to in vəzife-ra əncam dəhəd.]

/Bu gün onun sənə etinasızlıq etdiyini bilirəm, lakin ürəyini sıxma, incimə düşünürəm ki, bu vəzifəsinə yerinə yetirməsinə yarışın həyəcanı, adamların hay-küyü mane olmuşdur./

- təyin olunan söz /i/ saiti ilə bitərsə, o zaman qrafikada heç bir hərf əlavə edilməsə də şifahi nitqdə yenə də iki sait arasında “y” tələffüz edilir və dilin fonetik qanuniyyətinə uyğun olaraq “ye” şəklində ifadə olunur. Məs.: [boxari+e seyah→ boxariye seyah] - qara buxarı; [səndəli +e rahəti→ səndəliye rahəti] - kreslo

آقای قلو زاده با لباس راه-راهی پیپ در دماغش در آخر سالن روی صندلی راحتی نشست، روزنامه مطالعه میکرد. (مصطفی خرامان، 6،62)

[ağa-ye qoluzade ba lebas-e rahrahi pip dər dəmağəş nə axer-e salon ru-ye səndəli-ye rahəti neşeste, ruzname mixand.]

Quluzadə ağa salonun axırında (baş tərəfində) mil-mil paltarda, qəlyan damağında kresloda oturub qəzet oxuyurdu.

- izafətin birinci tərəfində duran söz /e/ saiti ilə bitirsə, izafət əlaməti ilə bu söz arasına qrafikada “y” samiti yazılır və /ye/ kimi tələffüz edilir: [bəççe+ye həmsayə] – qonşunun uşağı; və s.

Qeyd etmək lazımdır ki, klassik orfoqrafiyada burada iki variantlı yazı (qrafika) mövcuddur. Yəni izafətin birinci tərəfindəki /e/ ilə bitən söz həm “həmzə” ilə, həm də “ی”saiti ilə yazılırdısa, müasir orfoqrafiyada yazını bir qədər sadələşdirib, ikinci variantı qəbul etmişlər. Məs.: // خانه بزرگ [xaneyə bozorg] – böyük ev və s.

b) /a/, /u/ ilə bitən sözlər an /an/ şəkilçisi ilə cəmlənərkən iki sait fonem arasına əlavə olunur: [dana+an→danayan] – alimlər; [daneşcü+an→daneşcüyan] tələbələr və s.

همه ی دانشجویان ما برای درختکاری در باغ تازه ی دانشگاهی با شوق و هوس دسته جمعی آمده بودند.

(روزنامه دانشگاهی)

[həme-ye daneşcüyan-e ma bəra-ye derəxtkari dər bağ-e taze-ye daneşqahi ba şouq o həvə dəstecəm`i aməde budənd.]

/Tələbələrimizin hamısı böyük həvəs və maraqla universitetimizin təzə bağında ağac əkmək üçün gəlmişdilər./

c) ləksəmə /a/, /u/ saitləri ilə bitərsə, belə sözlərlə onlara əlavə edilən I şəxs tək və III şəxs cəm xəbər şəkilçisi arasına əlavə olunur: [mən daneşcu+əm→mən daneşcüyəm]- mən tələbəyəm; [anha daneşcu+ənd→anha daneşcüyənd] – onlar tələbədirlər və s.

امسال چند نفر از دوستانمان در امتحانات ورودی شرکت کرده و موفق شدند. آنها دیگر دانشجویند و از این لحاظ ما باید انها را تبریک بگوییم. (مجله ی سخن)

[emsal çənd nəfər əz dustanəman dər emtəhanha-ye vorudi şerkət kərde və movəffəq şodənd. anha digər daneşcüyənd və əz in le haz ma bayəd anha-ra təbrək bequyim.]

/Bu il dostlarımızdan bir neçəsi qəbul imtahanlarında iştirak etmiş və müvəffəq olmuşlar. Onlar artıq tələbədirlər və buna görə də biz onları təbrək etməliyik./

ç) saitlə başlayan fellərlə onlara artırılan əmr və müzərəni bildirən /`be/ prefiksini artırıdığa onların arasına /y/ samiti artırılır. [`be +a→`biya] – gəl; [bayəd `be +ari→bayəd`biyari]- gətirməlisən və s.

ای دوست بیبا، تا غم فردا نخوریم
فردا از این دیر کهن در گذریم
وین یک دم عمر را غنیمت شمیریم
با صد هزار سالگان سر بسریم (عمر خیام)

[ey dust biya, ta qəm fərda nəxorim,vin yek dəm-e omr-ra qənimət şomarim, fərda ke əz in deyr-e köhn dər qozərim, ba səd hezarsaleqan sər be sərim.]

/Ey dost, gəl sabahın qəmini yeməyək, bu bir dəm ömrü qənimət bilək.

Sabah bu köhnə deyrdən(dünyadan) köçəndə,yüz min ilin ölüləri ilə bir olacayıq./

d) saitlə başlayan fellərlə onlara artırılan inkar ədatları “nə” və “mə” arasına əlavə olunur. Məsələn, [nə+aməd→nəyaməd] – gəlmədi; [mə+a→məya] – gəlmə və s.

ز خاک من اگر گندم بر آید،
از آن گر نان پزی، مستی فراید.

میای بی دف به گور من برادر،
که در بزم خدا غمگین نشاید.(عمر خیام)

[ze xak – e mən əgər gəndom bər ayəd, əz an gər nan pəzi, məsti dər ayəd.

Məya bi dəf be qur-e mən bəradər, ke dər bəzm-e xoda qəmgin nəşayəd]

/Torpağımdan əgər buğda bitsə, ondan çörək bişirsələr, məstlik artırar.

Qardaş, dəfsiz qəbrimin üstünə gəlmə, Allahın bəzminə qəmlilik yaraşmaz./

e) Sait səslə başlayan fellərlə onlara artırılan /`mi/ prefiksləri (həm indiki, həm də davamedici keçmiş zaman formasının yaradılmasında işlədilir) arasına əlavə olunur: [

`mi+a+ənd→`miyayənd]- gəlirlər; [`mi+aməd→miyaməd] – gəlirdi və s.

. تقریباً یک ساعت است که همگی منتظر ایشان هستیم، وقتی که میایند، ما نیز حرکت می کنیم .

(وجیهه سامانی، چشم در انتظار)

[təğribən yek saət əst ke həmegi montəzer-e işan həstim, vəğtike miyayənd, ma niz hərəkət xahim kərd.]

/Təxminən bir saatdır ki, onları gözləyirik, gəldiklərində biz də yola düşəcəyik. /

ə) İsimlər /a/ və /u/ səsləri ilə bitərsə onlara artırılan nisbət şəkilçiləri arasına əlavə olunur: [pa+əm→payəm] - ayağım; [pa+əş→payəş] - ayağnan və s.

پهلوان ، من به آن جوان سرکش گفتم که وارد آن میدان نشود ، از او خواهش کردم و به دست و پایش افتادم ، ولی نمیدانم چرا یک جور دیگر شده است، اصلا حال و هوای دیگری دارد. (میرکیانی، پهلوان پیر، 5، 179) [pəhləvan, mən be an cəvan-e sərkeş qoftəm ke vared-e an meydan nəşəvəd, əz u xaheş kərdəm və dəst o payeş oftadəm, vəli nemidanəm çera yek cur-e digər şode əst, əslən hal o həva-ye digəri darəd.]

/Pəhləvan, mən o məğrur cavana bu meydana girməməsini dedim, ondan xahiş etdim, əl-ayağına düşdüm, lakin ona nə olduğunu bilmirəm, doğrusu başqa cür olmuş, çox dəyişilmişdir./

f) Ərəb dilindən alınmış və mənsubiyyət şəkilçisi /i/ /yay-e nesbət/ qəbul etmiş sözlər ilə ərəb cəm forması /un/ arasına artırılır: [enqelabi +un→enqelabiyun]-inqilabçılar; [ruhani+un→ruhaniyun] – ruhanilər və s.

حالا امام و روحانیون و مردم یک طرف بودند و بختیارو ته مانده های ارتش هم طرف دیگر. (نورا حق پرست .

زمستان سبز ، 4، 136)

[hala imam o ruhaniyun o mərdom yek tərəf budənd və bəotiyar o təhmandeha-ye ərteş tərəf-e digər.]

İndi imam, ruhanilər, xalq bir tərəfdə, Bəxtiyar hökuməti, ordunu kəm-kəsir qalıqları da başqa bir tərəfdə idilər.

III. İki V arasına artırılan C= /v/ samitidir

a) Uzun /u/ ilə bitən sözlərə an, cəm şəkilçisi əlavə edildikdə, iki sait arasına

و /v/ artırılır, uzun /u/ isə qısalaraq /o/-ə çevrilir: [əbru+an→əbrovan] -qaşlar ; [banu+an→banovan] - xanımlar və s.

آقایان و بانوان محترم، من می خواهم مسئله ای را با شما در میان بگذارم و افکار ارجمند شماها را در این باره بدانم. (نورا حق پرست . زمستان سبز، 4، 130)

[ağayan o banovan-e mohtərəm, mən mixahəm məs'əlei-ra ba şoma dər miyan beqozarəm o əfkar-e ərcemənd-e şomaha-ra dər in bare bedanəm.]

/Möhtərəm xanımlar və ağalar, mən sizinlə bir məsələ barəsində məsləhətləşmək və sizin qiymətli fikirlərinizi öyrənmək istəyirəm./

b) Bəzi saitle bitən sözlərə artırılan nisbət şəkilçiləri arasına əlavə olunur: [feranse+i→feransevi] - fransalı; [donya+i→donyəvi] – materialist və s.

همه می دانستند که عطر و ادکلون فرانسوی در تمام جهان مشهور است. (جمال زاده)

[həme midanənd ke ətr o odekolon-e feransevi dər təmam –e cəhan məşhur əst.]

/Fransız odekolon və ətirlərinin bütün dünyada məşhur olduğunu hamı bilir./

IV. Leksemlərdə yanaşı gələn iki V arasına artırılır : C="həmzə" və ya /y/-dir.

a) /a/ və /u/ səsləri ilə bitən sözlərə /i/ (yay-e nəkərə və yay-e vəhdət) artırıldıqda şəkilçi ilə söz arasına əlavə olunur: [daneşcu+i→daneşcu-i] –bir tələbə; [seda+i→seda-i] – bir səs, naməlum bir səs və s.

صدایی دلخراشی دل سردار لنگ را به شور و هیجان انداخت و فرمان داد تا بدانند این فریاد خالی از نشاط از کیست (یک داستان کوتاه از ماکسیم گرکی)

[seda-i delxəraşi del-e sərdar-e ləng-ra be şur o həyəcan əndaxt və fərman dad ta bedanənd in fəryad-e xali əz neşat əz kist.]

Tükürpədicə bir səs topal sərdarın ürəyini həyəcana, iztiraba saldı, bu qəmli fəryadın kimin olduğunu öyrənmək üçün əmr verdi.

b) /a/, /u/ ilə bitən leksemlərə əlavə olunan ikinci şəxs tək və cəm, birinci şəxs cəm xəbərlilik şəkilçisindən əvvəl artırılır: [dana+i→dana-i]; sən alimsən; [bənna+id→bənna-id]- bənnayıq və s.

او با تعجب بهش نگاه کرد و پرسید: - شما مگر بناباید که اینجا با گچ کاری دیوارها مشغولید؟ (مصطفی خورامان، 60، 6)

[u ba təəccob beheş neqah kərd o porsid: - şoma məgər bənna-id ke inca ba gəçkari-ye divarha məşğulid?]

/O təəccüblə ona baxıb, soruşdu: - Məgər siz bənnasınız ki, burada divarlara mala çəkirsiniz? /

Morfoloji və sintaktik çevrilmələr anında yuxarıda sadaladığımız dəyişikliklər dildə hər an bir sistem kimi baş verir. Lakin burada aydın görünür ki, fars dilinin fonetik sisteminə ana fonetik qanun, yaxud əsas fonetik qanun hakimdir.

Dildə olan fonetik qanunlar, fonetik hadisələr fonemlərin bir-birinə münasibəti, onların məxrəc sabitliyinin nə qədər qorunub saxlanması, tarixi cəhətdən malik olduqları dəyişikliklər və s. prosesində baş verir. Deməli hər bir dildə baş verən fonetik qanun və hadisələr fonetik məhdudiyət qanunun təsiri altında olur. Təbii ki, fonetik məhdudiyət qanunu özünü bütün nitq vahidlərində, fonem, fonem birləşmələrində, morfem və onların söz köklərinə birləşmələrində biruzə verir.

Nəticə: Araşdırmamızda Fars dilinin fonetik məhdudiyət qanunu, yəni iki saitın yanaşı gələ bilməməsi və onun nəticəsində baş verən fonetik hadisə öyrənilmişdir. Tədqiqat göstərir ki, fonetik məhdudiyət qanunun təsiri altında dil tələffüzü asanlaşdırmaq, çətinliklərdən uzaqlaşmaq üçün müxtəlif fonetik hadisələrdən geniş şəkildə istifadə edir. Buraya assimilyasiya, eliziya, metateza, dissimilyasiya, proteza kimi fonetik hadisələr daxildir. Morfem çevrilmələrində, yeni leksemlər yarandıqda iki sait yanaşı gələ bilmədiyi məhdudiyətindən proteza fonetik hadisəsi formalaşır. Proteza fonetik hadisəsi həm saitlərə, həm də samitlərə aiddir. Sərhəd dəyişmələrində, söz daxilində iki sait yanaşı gələ bilmədiyi kimi, söz başında da iki samit yanaşı gələ bilmir. Bu məqalədə iki saitın yanaşı gələ bilməməsi tədqiq edilmişdir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Fəxrəddin Y., German dilçiliyinə giriş, "Təhsil" NPM, Bakı: 2003, üm, s. 408
2. Məmmədova Ə.B., Fars dilində fonetik məhdudiyət qanunun səciyyəsi, Azərbaycan Təhsil Nazirliyi və ADU-nun birlikdə keçirdiyi "Xarici Dillərin tədrisinin aktual problemləri" Respublika Elmi- praktik konfransının materialları, səh.52-54, Bakı: 2016
3. Şəfi'i, Ş., Enfecar-e keyk-e xameyi, məcmue`-ye dastan bəra-ye kudəkan, Təka, Tehran:1387, üm. s. 304 s.
4. Həqərəst N., Zemestan-e səbz, məcmue`-ye dastan bəra-ye kudəkan, Təka, Tehran:1387, 337 s.
5. Mirkeyani M., qesseha-ye şəb-e çelle, Ə.Məmmədovanın tərcüməsində, Oxu və tərcümə materialları, "Oka Ofset" nəşriyyatı, Bakı: 2012, səh.10, üm. s. 295
6. Xoraman M., Tablou ke adəm-ra be dəst miyəndazəd, Hekayələr toplusu, Ə.Məmmədovanın tərcüməsində, "Oka Ofset" nəşriyyatı, Bakı: 2012, səh.39, üm.s.80

A.Mammadova

The factor of the Persian languages phonetic limitive rule in the border of the morphem`s changes Summary

This article examines the phonetic limitation law in the Persian language. It is known that in the Persian, two vowels can not be directly operated by one another. According to the phonetic limitation of this language, two consonants can not come alongside words, as well as two vowels inside the syllabic and words. The language adds a variety of consonant phonemes between the two vectors in order to quit this situation.

I The consonant phoneme added in the V + V combination, in other words $C = \text{گ} \quad \gamma / g /$: [teşne+an→teşneğan]; [daye+ək→dayegək]

II $C = \text{ی} / y /$, which is added to two Vs: [həva+e bəhar→həva-ye bəhar]; [daru+e mofid→daruye mofid]

III $C = \text{و} / v /$ - is increased by two Vs: [əbru+an→əbrovan]; [donya+i→donyəvi]

IV Increased between IV.V + V: $C = \text{~} / \sim /$ (pause) : [daneşcu+i→ daneşcu~i]; [dana+i→dana~i]

Changes we have mentioned above at the moment of morphological and syntactic transformation occur as a system at any time in the language.

Key words: consonant, vowel, syllable, phonetic limitive rule, morphemes, lexemes

А.Маммадова

**Фактор фонетического закона ограничение в изменениях морфемной границей в
Персидском языке
Резюме**

В этой статье рассматривается закон фонетического ограничения на персидском языке. Известно, что в персидском языке две гласные не могут стоять рядом друг с другом в одном слове, даже в границах двух морфемах. Это явление соответствует фонетического закона ограничение персидского языка. Язык добавляет множество разных согласных фонем между двумя гласными, чтобы выйти из этой ситуации.

I Согласный который добавляется между двумя V является گ /g/, то ест, C = گ /γ//g/: напр. [teʃne+an→teʃneɣan]; [daye+ək→dayegək]

II Согдасный который добавляется к двум V является ى, то ест, C = ى /y/: напр. [həva+e bəhar→həva-ye bəhar]; [daru+e mofid→ daruye mofid]

III Согдасный который добавляется к двум V является و, то ест, C = و / v /: напр. [əbru+an→əbrovan]; [donya+i→donyəvi]

IV Согдасный который добавляется к двум V является ة, , то ест, C = ة / ~/: здесь увеличивается (пауза): напр. [daneʃcu+i→ daneʃcu~i]; [dana+i→dana~i]

Изменения, которые мы упоминали выше в момент морфологического и синтаксического преобразования, происходят как система в любое время на языке.

Ключевые слова: согласный, гласный, слог, фонетическое закон ограничение, морфема, лексем,

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 25.03.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 29.04.2019

Filologiya elmləri doktoru Şəfəq Əlibəyli tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.